

SECURITATEA FINANCIARĂ – COMPONENTĂ PRINCIPALĂ A SECURITĂȚII ECONOMICE A BĂNCILOR

Dina MĂRGINEANU

Academia de Studii Economice a Moldovei

The Bank Activity is permanently affected by risks, opportunities and the loss of information, the presence of internal and external challenges. The latter are multiplied, in some cases, the use of rigid methods on bank structures. Fragile economic and financial security, lack of constructive methods of ensuring the safety of the banking system, in consequence determines instability at macro-economic level. Among the problems of the economic security of banking more highlights securing of financial resources, information, and the Bank's staff, developing mechanisms for financial security of the entire banking system, etc. For commercial banks become particularly significant conditions of such activity as: ensuring effective repayment of loans, maintaining liquidity, in the present circumstances special, of globalization.

Activitatea bancară este permanent afectată de riscuri, posibilități de pierdere a informației, prezența unor provocări de ordin intern și extern. Acestea din urmă sunt multiplicare, în unele cazuri, de utilizarea unor metode destul de rigide în privința structurilor bancare. Fragilitatea securității economice și financiare, lipsa unor metode constructive de asigurare a securității sistemului bancar determină, în consecință, instabilitatea la nivel macroeconomic. Printre problemele esențiale ale securității economice a activității bancare tot mai mult se evidențiază asigurarea securității resurselor financiare, a informației, a patrimoniului și personalului băncii, elaborarea unor mecanisme de securitate financiară a întregului sistem bancar etc. Pentru băncile comerciale deosebit de importante devin astfel de condiții ale activității eficiente ca asigurarea rambursării creditelor, menținerea lichidității, creșterea rentabilității, în special, în condițiile actuale ale globalizării.

Elementul de bază al sistemului financiar-creditar este sistemul bancar, a cărui securitate economică influențează multilateral activitatea socială. Acest sistem asigură mecanismul de redistribuire eficientă a capitalului între ramuri, sectoare ale economiei și teritoriu; în același timp, el este un element de bază al mecanismelor de plată și decontări ale țării. Perfecționarea securității economice a sistemului bancar este necesară, în primul rând, din cauza că afectează interesele de proprietate ale unui cerc larg de subiecți; în al doilea rând, datorită specificului său, poate influența procesele macroeconomice în întregime. Aceste circumstanțe prezintă o premisă firească pentru stabilirea, în privința activității bancare, a unor metode mai rigide de reglementare economică și legală din partea statului în scopul asigurării securității economice în comparație cu alți subiecți ai activității de întreprinzător. Anume de starea sistemului bancar al țării depinde în mod esențial stabilitatea monedei naționale, capacitatea ei de cumpărare, ce are o importanță primordială pentru suveranitatea națională.

Funcționarea eficientă a organelor și instituțiilor de stat depinde în mod direct de starea sistemului bancar al țării, stabilitatea și siguranța acestui sistem. Este practic imposibil a realiza programe și proiecte de stat economice, sociale, politice, legale, ecologice fără asigurarea unui nivel necesar al securității economice a sistemului bancar. Aceasta se datorează faptului că sistemul bancar se prezintă ca un sistem economic specific, complexitatea organizării căruia este condiționată de structura lui ierarhică (prezența în componența lui a unor subsisteme de nivel inferior) și ordonarea interacțiunii între nivelurile acestei structuri (ansamblul caracteristicilor ei nu este identic ansamblului caracteristicilor elementelor ei constitutive).

În abordarea problemei privind asigurarea securității băncilor și a sistemului bancar în întregime ar fi greșit a limita problema în cauză doar la un complex de măsuri de ordin legal, organizațional, tehnico-informațional și de a face abstracție de principala latură a securității lor – cea economico-financiară. Aceasta se explică prin faptul că anume dezvoltarea eficientă a potențialului băncii, respectarea normativelor economico-financiare permit a exclude amenințările la securitatea acesteia. Factorii de bază ce influențează securitatea economică a sistemului bancar sunt stabilitatea politică și economică internă și externă, gradul de dependență a sistemului bancar de rezervele interne și externe de finanțare, gradul de concentrare a activelor bancare în diverse țări sau ramuri ale economiei; structura proprietății instituțiilor bancare.

În condițiile actuale, pentru sectorul bancar cele mai frecvente amenințări se prezintă a fi:

- ✓ calitatea insuficientă a capitalului băncii;
- ✓ promovarea de către bănci a unei politici creditare cu risc înalt;
- ✓ eficiența redusă a supravegherii bancare;
- ✓ acoperirea insuficientă a plasamentelor prin sistemul de asigurare a depozitelor;
- ✓ lichiditatea redusă a activelor bancare;
- ✓ nivelul redus al capacității de creditare a întreprinderilor din sectorul real al economiei;
- ✓ rata investițiilor străine în sistemul bancar.

Utilizarea integrală a pericolelor menționate permite a interpreta procesul gradual de asigurare a securității sistemului bancar în câteva niveluri:

- 1) respectarea cerințelor legislative și a actelor normative ale Băncii Centrale;
- 2) realizarea procesului de reproducere simplă a sistemului bancar;
- 3) realizarea procesului de reproducere lărgită (investițional) a sistemului bancar;
- 4) creșterea nivelului de trai al populației.

Modelul în cauză presupune utilizarea nivelurilor expuse de formare a sistemului de securitate a sistemului bancar de la nivel inferior spre cel superior (de la 1 la 4).

Sistemul bancar, ca parte componentă a sistemului economic, are caracter multifactorial și comportamental (behavioral). În același timp, sistemul bancar trebuie tratat ca un sistem determinant și stocastic.

Determinismul sistemului bancar se manifestă prin reglementarea strictă a activității organizațiilor financiar-creditare de către organele de supraveghere bancară (de cele mai multe ori, de către Banca Centrală) și prin predictibilitatea acestuia din punctul de vedere al realizării principiilor de bază ale politicii monetar-creditare, a funcțiilor și operațiunilor efectuate de către bănci.

Caracterul stocastic al sistemului bancar se manifestă prin imposibilitatea de a prognoza variația prețurilor la produsele și serviciile bancare în urma modificării ratei dobânzii, cursurilor de schimb, prețurilor la hârtiile de valoare, nefiind cunoscut și nivelul inflației. Concomitent, imprevizibilitatea sistemului bancar este condiționată de gradul de stabilitate financiară a elementelor și de modificările sale structurale.

Componenta principală a securității economice a sistemului bancar este securitatea financiară. În condițiile actuale, acțiunea sistemelor financiare internaționale asupra sistemului bancar al unei țări luate în parte (precum și a întregii economii) capătă o importanță aparte, deosebită, și un nivel calitativ net superior. Succesul în atingerea scopurilor preconizate în strategiile de dezvoltare în domeniul asigurării securității financiare depinde primordial de componența, rolul și nivelul de dezvoltare a sistemelor financiare deja formate, de selectarea canalelor de transmitere a impulsurilor respective de influență și reglementare.

Asigurarea insuficientă a funcționării unei verigi din lanțul sistemului bancar este în stare să producă perturbări serioase și deformări în întregul sistem financiar, dar și în activitatea economică a țării. În acest context, o importanță deosebită are asigurarea securității financiare a sistemului bancar ca o condiție indispensabilă a asigurării securității financiar-creditare a țării și a capacității de a promova o politică monetar-creditară și valutară conform intereselor sale naționale. Asigurarea securității financiare a băncilor constă în capacitatea organelor respective de a asigura stabilitatea dezvoltării economice a sistemului bancar, a sistemului de plăți și decontări și a indicatorilor financiari de bază, de a neutraliza la maximum influența crizelor financiare internaționale asupra sistemelor economice, sociale și politice naționale, de a atrage și utiliza optimal împrumuturile externe, de a preîntâmpina încălcările prevederilor legale în relațiile financiare (ex., spălarea banilor obținuți din afaceri ilegale).

În același timp, stabilitatea sistemului financiar al băncilor este în mare parte influențată de: nivelul deficitului bugetar, stabilitatea prețurilor, normalizarea fluxurilor financiare, nivelul datoriei interne și externe, deficitul balanței de plăți și, nu în ultimul rând, de asigurarea condițiilor financiare pentru accelerarea activității investiționale.

Amenințările la securitatea financiară pot fi divizate în interne și externe. Amenințările interne sunt determinate de politica financiar-economică neadecvată, erorile managementului de nivelul corespunzător, fraudele comise în activitatea financiară.

În condițiile actuale, se prezintă a fi deosebite amenințările externe. Cauzele principale ale apariției amenințărilor de ordin extern pot fi următoarele:

- accelerarea procesului de transnaționalizare a relațiilor economico-financiare și a economiei mondiale;

- gradul înalt de concentrare a resurselor financiare (inclusiv creditare) atât la nivel macroeconomic (sporirea volumului capitalului și activelor sistemului bancar național), cât și la nivel mondoeconomic (integrarea economică interstatală, inclusiv componenta ei financiară și valutară);
- nivelul înalt de mobilitate, interacțiune și interconexiune a piețelor financiare în baza tehnologiilor informaționale moderne;
- multitudinea instrumentelor financiare și gradul înalt al dinamismului lor;
- dependența înaltă a pieței financiare naționale de capitalul speculativ extern pe termen scurt, care face sistemul financiar autohton destul de sensibil la provocări;
- interconexiunea fără precedent a politicilor interne și externe a țărilor care se află într-o dependență crescândă de finanțele mondiale.

Funcționarea sistemului bancar este orientată spre realizarea atât a scopurilor ei strategice de dezvoltare (creșterea stabilității elementelor sistemului; îndeplinirea în volum complet a funcțiilor sale; consolidarea încrederii creditorilor și debitorilor), cât și a scopurilor politicii monetar-creditare promovate.

Sistemul bancar, în esență, se prezintă ca un sistem comportamental autoorganizațional și orientat spre un anumit scop, care, concomitent, posedă o legătură inversă. Acest criteriu de formare a sistemului dat indică asupra influențelor externe de reglementare, care pot provoca o reacție neliniară din partea sistemului bancar. Dependența funcțională a sistemului bancar de situația economică îi determină specificul, care constă în faptul că situația, indicatorii dinamici, securitatea sunt determinate de nivelul și ritmurile de dezvoltare a potențialului social-economic al țării. Acesta este un factor extern (exogen) în raport cu sectorul bancar. Importanță primordială are și influența opusă – a sistemului bancar asupra situației social-economice a societății, ceea ce confirmă opinia, conform căreia toate elementele sistemului sunt corelate, se află în interdependență și interconexiune.

În acest context este rațional a utiliza următoarele abordări ce vin să asigure o analiză complexă și o estimare a securității financiare a sistemului bancar:

- ✓ abordarea „dualistă”, a cărei esență constă în prezența unui instrumentariu contemporan ce ar permite analiza potențialului anticriză – potențialul de creștere;
- ✓ abordarea „sistem-scop”, securitatea este examinată ca un sistem cu multe niveluri orientat spre obținerea scopului final – creșterea nivelului social-economic de dezvoltare;
- ✓ abordarea „de criteriu”, când are loc estimarea nivelului și a dinamicii securității economice a sistemului bancar.

Necesitatea utilizării metodei de abordare „de criteriu” în estimarea securității sistemului bancar este condiționată de controlul proceselor ce se derulează în sistemul bancar. Metoda în cauză conține un sistem de indicatori, în baza cărora este rațional a estima dinamica dezvoltării sistemului bancar. Referitor la aceasta se prezintă ca oportună evidențierea principiilor sistemului de indicatori, care estimează gradul de amenințare la securitatea economică a sistemului bancar, dintre care:

- principiul abordării sistemice. Se prezintă ca o reflectare adecvată a laturilor și interacțiunilor procesului de dezvoltare a societății;
- principiul corespunderii numărului și componenței indicatorilor în raport cu complexitatea sistemului. Utilizarea acestui principiu permite a trata univoc rezultatele sistemului de indicatori ai securității economice a sistemului bancar și amplifică operativitatea estimării situației în procesul de analiză;
- principiul esențialității (importanței). Se exprimă prin faptul că indicatorii de reper conțin specificul activității bancare în domeniile ei de bază, iar sistemul de indicatori în întregime reflectă adecvat componența și semnificația amenințărilor principale la securitatea economică a sistemului bancar, evidențiate în procesul de analiză a situației.

Componența indicatorilor în procesul analizei securității financiare a sistemului bancar va include indicatori ce caracterizează organizarea reglementării monetar-creditare, reglementarea legală a operațiunilor bancare, a eficienței și suficienței supravegherii bancare și a eficienței funcționării sistemului de plăți. Acesta prezintă un sistem de indicatori interdependenți care cuprind sferele principale ale activității bancare. Indicatorii în cauză pot fi determinați atât pentru o bancă aparte, cât și pentru sistemul bancar în întregime, la diferite niveluri ierarhice, ceea ce accentuează apartenența lor la un anumit sistem.

În consecință, esența securității financiare a sistemului bancar se realizează prin intermediul sistemului de criterii și indicatori. Criteriile securității financiare a sistemului bancar nu sunt altceva decât estimarea situației

sistemului bancar din punctul de vedere al proceselor de bază derulate, ce reflectă esența securității financiare și care, la rândul său, este parte componentă a securității economice. Estimarea, conform criteriilor, a securității include în sine:

- aprecierea potențialului de resurse și a posibilităților de dezvoltare;
- determinarea nivelului eficienței utilizării resurselor, capitalului și muncii;
- gradul de corespundere a indicatorilor calculați celor analogici în unele țări economic dezvoltate și nivelului la care amenințările cu caracter intern și extern se reduc la minimum;
- capacitatea concurențială a sistemului bancar.

Sistemul de indicatori în expresie valorică permite de a preveni în mod anticipat pericolul potențial și de a întreprinde măsuri în scopul evitării acestuia. În asigurarea securității financiare importanță primordială au nu înșiși indicatorii, ci limitele lor. Importat este că gradul maxim al securității se obține cu condiția că întreg sistemul (complexul) de indicatori se află în limitele valorice permise, iar aceste valori obținute ale unor indicatori nu sunt în detrimentul altora.

În condițiile actuale este oportun a utiliza următoarea metodă în determinarea criteriilor. Conform acesteia, determinantele securității economice a sistemului bancar sunt prezente la următoarele niveluri:

- ✓ mezoeconomic – caracteristicile bilanțului generalizator al sistemului bancar;
- ✓ macroeconomic – oscilația variabilelor economice;
- ✓ microeconomic – indicatorii de bilanț ai unei bănci aparte.

Caracterul dezvoltării proceselor de criză se determină prin influența comună și dinamica acestor trei niveluri.

În scopul asigurării securității sistemului bancar, este necesar a rezolva un set de probleme, inclusiv:

- ✓ determinarea setului de criterii ce corespund noțiunii „bancă problematică”;
- ✓ evidențierea și analiza factorilor ce determină probabilitatea apariției problemelor la unele bănci din totalitatea lor;
- ✓ evidențierea și analiza factorilor ce determină probabilitatea apariției problemelor la unele bănci pe diferite perioade și grupuri de bănci aparte.

Stabilitatea sectorului bancar este determinată atât de factorii evidențiați (ce se referă la Banca Centrală și la cele comerciale), cât și de grupul de factori ce caracterizează sectorul bancar ca sistem. Printre factorii de bază pot fi evidențiați:

- ✓ capacitatea (posibilitatea) financiară de a rezista factorilor nefavorabili, estimată prin nivelul de capitalizare a sistemului bancar;
- ✓ nivelul și dinamica eficienței activității sistemului bancar în întregime;
- ✓ structura sistemului bancar ce determină probabilitatea răspândirii sau limitării activității factorilor nefavorabili în interiorul sectorului bancar (de exemplu, în cazuri de criză a unei bănci mari sau de înrăutățire a condițiilor de activitate a unui grup de bănci sau a tuturor băncilor);
- ✓ volumul și termenele angajamentelor (plasamentelor) sistemului bancar în economie, distribuirea lor pe sectoare și ramuri, precum și în restul lumii;
- ✓ eficiența piețelor monetare;
- ✓ siguranța infrastructurii bancare.

Bibliografie:

1. Абалкин Л.И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение // Вопросы экономики, 1994, №12, с.4-13.
2. Toma A. Globalizarea: provocări, riscuri și pericole. - Chișinău: ASEM, 2005.
3. Project Of Optimale Network Topology – The Sixth International Conference on Economic Informatics, Romania, Ediția a IV-a, ASE. - București: Editura Economică, 1999.
4. Слепов В.А., Громова Е.К. О взаимосвязи финансовой политики, стратегии и тактики // Финансы, 2000, №8, с.50.
5. Егорова Н.Е., Смулов А.М. Банковская фирма: стратегическое планирование и взаимодействие с реальным сектором. - Москва, 2000.

Prezentat la 29.03.2010